

Normális viszonyokra várva...

A hívó ember és a politika

Egy egyházi konferencián a mi nap az utóbbi évek politikai fejlődési irányai szempontjából alapvető jelentőségű bejelentéssel lepte meg az ország közvéleményét Orbán Viktor. A Fidesz elnöke szerint a magyar liberalizmus politikai erővé való átalakításának kísérlete mindaddig a nemzeti kérdésen, valamint a kereszténységhez és az egyházakhoz való viszony kérdésén „veszett” el. Amelyik liberális párt nem tud erre orvosságot találni, meg fog bukni, mert ez az ország itt van, ahol van.

E valóban sorsdöntő mondatok jelentőségét növeli, hogy nem kívülről jövő intellektuálként, hanem a liberális mozgalom szívéből hangzottak el, így feléledhet a remény, hogy a szellemi élet mai szögesdrótakadályait e bátor és önkritikától sem mentes megállapítás végre megbontja, s a konfliktus gyökeréig hatoló helyzetfelismerés megteremtí egy valódi, tisztázó párbeszéd lehetőségét.

A hazai közélet sokszor szikrázó feszültségeinek egyik fő oka ugyanis éppen a liberalizmus-kereszténység-magyarország értékek tisztázatlan viszonyában, konfliktusaiban rejlik. A korábbi internacionalista és ateista kommunizmus után sok hazai keresztény és patrióta érezte úgy, hogy egy hasonlóan internacionalista és ateista liberalizmus hódít teret, sőt a kommunizmus gazdasági és részben a politikai nyűgétől is készségesen elforduló, a parlamentarizmust elfogadó és a piacgazdaságba beletörődő, de az internacionalizmust és ateizmust változatlanul megőrző reformkommunistákkal vagy szocialistákkal karöltve szinte változatlanul igyekeznek megőrizni a korábbi hegemon társadalmi, kulturális és sajtópozíciókat is. Az évtizedekig kiszorított helyzetben vegetáló kereszténység újjászerveződési kísérleteit a felszabadult országban a liberális és baloldali sajtó és pártok nem természetes jelenségként kezelték, hanem „keresztény kurzust” kiáltottak, a határon túli magyarság mellett kiállást, a magyar kultúránkat egységének megváltását pedig változatlanul nacionalizmusnak, ha nem éppen fanatikus nacionalizmusnak minősítették.

Bár Dornbach Alajos a közelmúltban úgy nyilatkozott, hogy belső felmérésük szerint az SZDSZ tagsága közel olyan arányban áll vallásos meggyőződésű emberekből, mint az MDF-é, a dolog másik oldala az, hogy ezek az arányok az MDF-től eltérően kevésbé jelennek meg a vezetésben. Az azért nem írható a véletlen számlájára, hogy nemcsak Mindszenty József temetését bojkottálták a szabad demokrata vezetők, de a pálpalotagátás eseményein is legfeljebb a protokolláris részvételre szorították. A liberálisok, főleg az SZDSZ meghatározó személyiségei (s ez jó részét igaz az MSZP reformkommunistáira is) miközben a józan belátás útjára lépve szakítottak ifjúkoruk téveszméivel, a proletárdiktatúra és a tervgazdaság koncepciójával, s a demokráciát, a piacgazdaságot nemcsak elfogadták, hanem érte többen komoly áldozatokat is vállalva küzdöttek, igazából képtelenek megszabadulni a mélyen beléjük ivódott „a

vallás a népek ópiuma” szemlélettel, s emiatt „a vallás magánügy” jelszavának érvényben tartásával igyekeznek a szabadság követelményét összeegyeztetni ezen ópium terjedésének korlátozásával.

A már 1956-ban a kommunizmus ellen fordult, s emiatt börtönt is szenvedett Eörsi István egyik nyilatkozata érdekesen illusztrálja ezt a lelkiállapotot. Teljes átéléssel hivatkozott egy Heinének tulajdonított mondatra: rossz a kommunizmus, de legalább ezt a barom germán kereszténységet kipusztítja. Mutatis mutan-

vás ördögi körében csak az idő hozott némi enyhülést, a kultúrharcos hangulat szerencsére nem bizonyult változatlan intenzitással fenntarthatónak. A szembenállás valódi csökkenéséről azonban aligha beszélhetünk, sokkal inkább kevésbé eseménydús, elhúzódó szellemi állóháborúról. A kialakult helyzetet nem a mértékadó személyiségek közeledése jellemzi, inkább a magukat beásó doktrínerek szópárbaja, amit Csúrka István „nem ellenzék, hanem ellenség” kitételében, másrészt Kornis Mihály „ti gyűlöttök, de mi még job-

nem egyházellenes és nem tartja nacionalizmusnak az összmagyarság problémái iránti fogékonyságot.

Az SZDSZ életében volt is egy időszak, amikor az egyházak felé való közeledés reális esélye felcsillant, az esély azonban továtűnt. Jól szimbolizálja ezt, hogy a Paskai bíborost annak idején felkereső szabad demokrata delegáció tagjai közül Tölgyessy Péter már nem elnök, Kádár Péter lelkész, akkor ügyvivő pedig egyenesen a KDNP-be kényszerült átúlni. Míg a Fidesz hívó, s az egyházi kérdésekben karakán különvéleményükkel kitűnt képviselői kifejezetten karriert csináltak, Sasvári Szilárd a budapesti választmány elnöke, Tirts Tamás alelnök lett, addig az SZDSZ képtelen volt megszabadulni régi beidegződéseitől, képtelen volt akár szellemi, akár személyi szempontból nyitni, s rövid közjáték után az a vezetőség került újra a párt élére, amely előléte alapján mindaddig képtelennek mutatkozik a „vallás magánügy” közömbös magatartásán túllépni, ha az ateizmustól a valódi közömbösségig egyáltalán eljutnak.

A Fidesz párbeszédkézsőbb, türelmesebb magatartásának több oka is lehet. Ez a párt nem pusztán egy összeszokott kis csapatként indult, mint az SZDSZ – bár ilyen jellege sem tagadható –, de egyben a másra vágyó fiatalok gyűjtőszervezeteként sokakat magába fogadott. Szerencsésükre, fiatal emberek lévén, a párt belső körének aktivistái már csak erős kételkedés közepette, immelámmal szívták magukba az internacionalista-ateista ideológiai egyszószót, s koruknál fogva is rugalmasabbak lévén könnyebben fogadhatják el, lassan már-már meg is érthették magyar patrióta és vallásos tagjaik világszemléletét. S ezen keresztül könnyebben döbbenhetek rá, hogy (amint a Dornbach Alajos emlegette felmérés is mutatja) a régi rendszerben nevelődött elit világszemlélete sokszor köszönő viszonyban sincs azon tömegekével, melyek képviselőtét most vállalni kívánják.

Ha Orbán Viktorok a bevezetőben idézett fontos felismerése nemcsak kampányfogás, vagy pláne ha a másik nagy liberális pártban is visszhangra talál, s az egyházakkal szembeni gyanakvást fokozatosan az egyházi közösségek társadalmi szerepvállalását elismerő, sőt támogató partnerség váltja fel, az egyházak sem lesznek kénytelenek többé a liberalizmust politikai pártok síkján megközelíteni, hanem Orbán kívánalmának megfelelően erkölcsi szempontok alapján szólnak hozzá a társadalmi kérdésekhez. Ez egy jótkony pozitív visszacsatolás eredményeként tovább csökkenthetné az egyházakkal szembeni gyanakvást, a „keresztény kurzus”-tól való félelmet, míg elérkezik az a normális állapot, hogy a valláshoz való viszony ügye megszűnik politikai kérdés lenni, az egyházak zavartalanul tevékenykedhetnek a közjóért – és a hívó ember szorongás nélkül választhat a pártok között, kizárólag programjuk célszerűségét, képviselők rátermettségét mérlegelve.

Krómer István

Sárkány György rajza

dis, ez az elszólás nem sok jóval kecsegteti a magyar patriótákat s keresztényeket. Újrjelentkezésük e szemléletben nem a pluralizmus természetes, üdvös velejárója, hanem családias forrása.

Ezek hallatán a másik oldalon nem csodálható a felületes „nem volt rendszerváltás” típusú konzekvenciák levonása sem, hiszen miközben a régi kurzus szakértői – képzettségük, gyakorlatuk és kapcsolataik alapján természetes módon – politikai helyett gazdasági vagy más civil karriert csináltak, még az egyházak és a nemzeti érzés kezelése is, az új politikai struktúrában természetesen a hatósági üldözést leszámítva, megtevészetlen hasonlított a korábban megszokotthoz. A változatlanúság eme csüggesztő érzése többekben növekvő agresszivitást váltott ki, ami a másik oldalon megerősítette a téves helyzetértékelést, hogy itt valóban az erőszakos keresztény kurzus támadásáról és a szélsőséges nacionalizmus felébredéséről van szó.

A kölesönösen gerjedő gyanak-

ban gyűlölünk titeket” típusú elszólásban fejeződött ki a legmarkánsabban – a Tégy a gyűlölet ellen jelszó jegyében...

Az internacionalista és ateista reflexek továbbélése persze megérthető. A „keresztény és magyar” jelzőpáros sokakban tragikus emléket visszhangoz, hiszen ez egykor bizonyos kontextusban a „nem zsidó” szinonimája volt. Nem könnyű megérteni, hogy ma merőben más a helyzet, s az inga balra lengése után éppen azért lényeges a nemzeti érzés becsületének helyreállítása és a kereszténység rehabilitálása, hogy a lefojtottság megszűnjék és az inga végre közepén megállapodjék. Ehhez kétoldali oldódás, bizalomerosítés szükséges. Meg kell győzni az aggodókat, hogy csekély szélsőségektől eltekintve most szó sincs a zsidóság vagy más etnikumok kirekesztéséről, s a szélsőségek lába alól is éppen az húzhatná ki a talajt, ha feketén-fehéren egyszer meggyőző tettek alapján kiderülhetne, hogy a liberalizmus vagy a szocialista irányzat